

shared their experiences of their own object or photograph in peer groups before doing their own writing using a series of questions as a guide. As a post-writing activity, after the teacher had read and commented on the students' writing, these pieces were revised and "published" in booklets which were put on display in class, and students were encouraged to read and write comments on each other's writing in their free time. The other topics followed similar patterns, and thus the new programme tried to make strong connections between writing and the students' own experiences, while encouraging sharing between teacher and students and among the students themselves. The overarching aim was to make the whole writing experience more collaborative, meaningful, purposeful, and motivating for the students.

References:

1. David Myers "Strategies for teaching writing" 2006. London
2. Frank Hawkins Teaching exploring tasks. New York: Palgrave Macmillan, 2005
3. Edward Deci and Richard Ryan Constant Comparison Method: A Kaleidoscope of Data. The Qualitative Report, 4, 1-2. Available: <http://www.nova.edu/ssw/QR/QR3-4/dye.html>
4. Khadjieva D, Jumamuratova M Designing communicative activities on grammar to young learners academica An International Multi disciplinary Research Journal ISSN: 2249-7137 Vol. 11, Issue 3, March 2021 DOI: 10.5958/2249-7137.2021.00897.1

YOSH AVLODGA INGLIZ TILINI O'RGATISHDA MADANIYATLARARO MULOQOT MASALALARINING O'RNI VA AHAMIYATI

*Begdullaeva Uldaulet Xamidulla qizi,
Nukus Innovatsion instituti talabasi*

Annotatsiya: Ushbu maqola orqali bugungi kunda xalqaro til maqomiga ega bo'lgan ingliz tilini o'rgatishda madaniyatlararo muloqot masalalariga e'tibor qaratilgan.

Ma'lumki, madaniyatlararo muloqot - bu turli madaniyatlar va ijtimoiy guruhlar o'rtasida ma'lumot almashishga qaratilgan muloqot shakli hisoblanadi. Shuningdek, maqolada til va madaniyat o'rtasidagi bog'liqlikni ilmiy jihatdan tahlil qilishgayondoshilgan.

Kalit so'zlar: til, muloqot, madaniyat, urf-odat, millatlararo, adaniyatlararo munosabatlar, kommunikatsiya, intellektual salohiyat, kreativ yondashuv, millat

Zamon shiddat bilan rivojlanayotgan bir vaqtda, chet el fuqarolari bilan iqtisodiy, madaniy, fan va ta'lim yo'nalishlarida hamkorlik munosabatlarini o'rnatishga bo'lgan ehtiyoj tobora ortmoqda. Bu esa o'z navbatida xalqaro miqiyosida chet tilini o'rganishga bo'lgan talabni ortishiga, jamoalar kundan -kunga ko'p tilli va ko'p madaniyatli bo'lib borishiga va madaniyatlararo muloqot ko'nikmalarini shakillanishiga sabab bo'lmoqda. Har qanday ta'lim yo'nalishida tahsil olayotgan talabalar o'rganayotgan tilining madaniyati va xalqlarining urf-odatlarini haqida ma'lumotga ega bo'lsalargina muloqotga kirishganda to'siq va tushinmovchiliklarga duch kelishmaydi. Ahamiyatlisi, o'zga til vakillari bilan munosabat o'rnatishdan avval madaniyatlararo aloqa bo'shliqlari natijasida yuzaga keladigan munosabatlarning buzilishining oldini olish uchun mavjud bo'lgan madaniy farqlarni to'liq tushunish juda muhimdir. Biz har doim bilishimiz kerakki, har qanday guruhning me'yorlari,

e'tiqodi, amaliyoti va tili statik emas, balki dinamikdir. Lingvistik jihatdan nazar soladigan bo'lsak, madaniyat chet tilini o'qitish va o'rganishda muhim o'rin egallaydi.

Dunyo hamjamiyatida xalqaro til maqomiga ega bo'lgan ingliz tili, butun dunyo hayotining intellektual, iqtisodiy, tijorat va madaniy jihatlarida foydalanuvchilari yuqori darajadagi tillar sirasiga kiradi. Bu tilni o'rganish millatlararo madaniyat munosabatlarni o'rnatishda, xalqaro turizm salohiyatini oshirishda, ommaviy axborot vositalari orqali ma'lumot yetkazishda va nihoyat ta'lim tizimini rivojlantirishda juda muhim hisoblanadi. Ta'lim sharoitida, mintaqaviy va global miqyosida samarali muloqot qilish istagi bo'lgan o'qituvchi va talabalar, birinchi navbatda, suhbatdoshining tili va madaniyatini yetarli darajada o'rganishi lozim.

Madaniyatlararo muloqot - bu turli madaniyatlar va ijtimoiy guruhlar o'rtasida

ma'lumot almashishga qaratilgan muloqot shakli. Ushbu muloqot turli diniy, ijtimoiy, etnik va ta'lim oluvchi shaxslardan tashkil topgan tashkilot yoki ijtimoiy kontekstda tabiiy ravishda paydo bo'ladigan muloqot jarayonlari va muammolarining keng doirasini tasvirlash uchun ishlatiladi. Madaniyatlararo muloqot ba'zan madaniyatlararo aloqa bilan sinonim sifatida ishlatiladi. Bu atama o'ziga xos muammolarni, boshqaruv texnikasini va turli madaniyatli odamlar o'rtasidagi o'zaro munosabatlarga bag'ishlangan akademik tadqiqotlarni tasvirlash uchun ishlatilgan. Madaniyatlararo muloqotning turli jihatlar mavjud, masalan, lingvistik tafovutlar, turlicha stereotiplar, ijtimoiy rollar va e'tiqod tizimlari tushunmovchilik va nizolarga olib keladi va shu tariqa hal qilishni osonlashtirish maqsadida ko'rib chiqiladi.[1]

Ma'lumki, chet tillarini o'qitishda muvaffaqiyat ta'lim jarayonini to'g'ri tashkil etish bilan belgilanadi. Maktab o'quvchilarini darsda faol nutq faoliyatiga jalb qilish o'qituvchining vazifasidir. SHuning uchun o'quvchilarning ijodiy salohiyatini yuzaga chiqarishning eng samarali vositalaridan biri bu muloqotga o'rgatishdir. O'quv jarayoni sharoitida o'quvchilarni chet tilida tabiiy ravishda muloqot qilishga o'rgatish qiyin masala. Muloqotda faoliyatning turli shakllari (o'quv va kognitiv, ijtimoiy-siyosiy, mehnat, sport, san'at, maishiy) amalga oshiriladi. Muloqotning mazmuni muammo bo'lib, uning asosi muhokama predmetlari hisoblanadi. Sinfda muloqotning real nutqiy vaziyatlarini modellashtirish chet tilini o'rganishda asosiy kompetensiyalarni shakllantirishga yordam beradigan texnologiyadir. U ingliz tilini o'qitishning turli bosqichlarida qo'llanilishi mumkin va nutq va yozish ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi, talabalarning so'z boyligi va lingvistik ufqlarini kengaytiradi

Passov E.I. vaziyatlarning bir necha turlarini ajratadi:

- Ijtimoiy va maqom munosabatlarining vaziyatlari. (Dars-telekonferensiya, boshqa davlat fuqarolarining huquq va majburiyatlarini muhokama qilish, chet elliklar bilan o'rganilayotgan til mamlakatining an'analari, urf-odatlar, hayoti haqida suhbat)

- Rol munosabatlarining holatlari. (og'zaki muloqot sharoitida norasmiy rollarni o'ynash bolalar o'rtasidagi munosabatlarni yaxshiroq bilishga yordam beradi, o'quvchilarning shaxsiy fazilatlariga ta'sir qiladi, ularning tilni o'rganish motivatsiyasiga ta'sir qiladi)

- birgalikdagi faoliyat munosabatlarining holatlari. (Tajriba almashish, guruhda ishlash)
- Axloqiy munosabatlarining holatlari.

Haqiqiy vaziyatlar hayotga imkon qadar yaqin bo'lgan holatlardir. Tarbiyaviy nutqiy vaziyatlarni imkon qadar real muloqot sharoitlariga yaqinlashtirish uchun ma'ruzachilar suhbat mazmuni va ushbu suhbatni chet tilida olib borish zarurati bilan qiziqishlari kerak.

Muloqotning haqiqiy nutq holatlarini modellashtirishning asosiy parametrlari:

- motivatsiya

- maqsadlilik
- aloqa jarayonining informatsionligi,
- yangilik
- vaziyatlilik
- muloqot qiluvchilarning o'zaro ta'sirining tabiati
- nutq vositalari tizimi.

Haqiqiy nutqiy muloqot holatlarini yaratish shartlari:

- Talabaning shaxsiyati va hayoti bilan bog'liq bo'lgan, uning hissiy va intellektual sohalariga ta'sir qiladigan muloqot vazifalarini belgilash;

- turli yoshdagi maktab o'quvchilarining xususiyatlarini, ularning bilim, ko'nikma va malakalari darajasini hisobga olgan holda turli rag'batlantirish vositalaridan foydalanish;

- O'quvchilarni tinglagan, ko'rgan, o'qiganlariga munosabat bildirishga undash

Sinfdagi ingliz tilidagi real nutqiy muloqot holatlarini simulyatsiya qilish, ular bilan tilni tabiiy sharoitlarga o'rgatish, tassavvurni uyg'otish, o'z fikr va his-tuyg'ularini chizishga majbur qilish xorijiy til vositalari og'zaki formulani, har kuni, kundalik so'z boyligini faollashtirishga imkon beradi. grammatik tuzilmalar, ularning e'tiborini ularga qaratmaslik.[2]

Bugungi kunda kasbiy vazifalarni muvaffaqiyatli bajarish uchun faqat bilimli biznes mutaxassisi bo'lishning o'zi kifoya qilmaydi. Belgilangan vazifalarni muvaffaqiyatli hal qilish uchun siz chet tillarini ham bilishingiz kerak. Bu bilim yangi yutuqlarni, dunyodagi o'zgarishlarni kuzatib borish, xalqaro simpoziumlar, konferensiyalarda qatnashish, do'stlik aloqalarini o'rnatish va transmilliy jamoalarda ishlashga yordam beradi. Shu munosabat bilan talabalarga kasbiy yo'naltirilgan til ta'limining dolzarbligi ortib bormoqda. U yoki bu tilni bilish, og'zaki va yozma tilni tushunish, o'z fikringizni chet tilida bayon etish, balki ona tili bilan aloqa o'rnatish ham birdek muhim ahamiyatga ega. Boshqa madaniyat so'zlovchilari, bir sohada ishlaydigan, ammo boshqa jamiyatni ifodalovchi xorijiy hamkasblar bilan o'zaro tushunishga erishadilar. Bunda ular madaniyatlararo muloqot ko'nikmalarini egallashga va ularni amaliyotda muvaffaqiyatli qo'llash qobiliyatiga yordam berishi mumkin. Bunday ko'nikmalarni egallash uchun talabalarga chet tilini kasbiy yo'naltirilgan holda o'rgatish bo'yicha maxsus kurslar talab qilinadi. Bunday kurslarning maqsadi chet tilini og'zaki va maxsus nutqning amaliy ko'nikmalarini ijro etish uchun yozma va og'zaki shaklda rivojlantirishdan iborat. Madaniyatlararo muloqot qobiliyatlari turli kasb vakillariga muhtoj edi. Chet til madaniyati vakillari bilan muvaffaqiyatli muloqot qilish qobiliyati, masalan, qayiq ustalari uchun juda zarurdir, chunki u kema xavfsizligini ta'minlaydi, atrof-muhit ifloslanishining oldini oladi, xalqaro va milliy qonunchilikka rioya qilishga yordam beradi, suv harakatini tashkil etish va boshqarishda yordam beradi. Majburiy chet tili kursi doirasida talabalarning chet tili madaniyatlararo kompetensiyasini rivojlantirish vazifasi qiyin bo'lib tuyuladi, ammo qo'shimcha tillarni o'qitish uchun mavjud imkoniyatlar (masalan, til o'rganish markazida) amalga oshirib bo'lmaydigan darajada qolmoqda. Xalqaro aloqalarni kengaytirish kontekstida turli sohalarida boshqa lingvosium vakillarining mentaliteti, turmush tarzi va axloqiy qadriyatlarini chuqurroq tushunish zarur, bu zamonaviy odamlarning madaniyatlararo kommunikativ kompetensiya darajasini oshirishni o'z ichiga oladi. Bu umumiy ta'lim natijalari nafaqat aniq fanlar bo'yicha bilimlarda namoyon bo'lsa, balki kompetensiya xarakteriga ham ega bo'lsagina mumkin bo'ladi. Maktab o'quv dasturining deyarli har bir predmeti o'quvchilarning madaniyatlararo kommunikativ kompetensiyasini shakllantirishga ma'lum hissa qo'shadi. Bu jarayonda "xorijiy til" fani muhim o'rin tutadi, chunki aynan madaniyatlararo kommunikativ

kompetensiyani shakllantirish ushbu fanni o'qitishning asosiy maqsadi hisoblanadi. Chet tilini boshqa barcha maktab fanlaridan ajratib turadigan bir qator xususiyatlar buni belgilaydi. Birinchidan, chet tili o'z ona xalqi madaniyatining muhim elementi bo'lib, uni boshqa xalqlarga yetkazish vositasi hisoblanadi. Bu o'quvchiga dunyoning ajralmas rasmini yaratishga imkon beradi, bu keyinchalik o'quvchilarda ikkilamchi til shaxsiyat xususiyatlarini shakllantirishga va ularning doimiy o'zgaruvchan ko'p madaniyatli, ko'p tilli dunyo sharoitlariga ijtimoiy moslashishiga yordam beradi. Ikkinchidan, "xorijiy til" fani sub'yektlararo xususiyatga ega bo'lib, u chet tilidagi nutq mazmuni turli fanlardan: tarix, geografiya, adabiyot va hokazolardan ma'lumot bo'lishi mumkinligidan iborat. Uchinchidan, chet tili ko'p funksional, chunki u nafaqat sub'yektlardan biri, balki turli xil bilim sohalaridan ma'lumot olish va aloqa vositasi sifatida ham ishlaydi. Madaniyatlararo kommunikativ kompetensiyani shakllantirish, agar chet tili o'quv predmeti sifatida boshqa fanlar bilan o'zaro aloqada bo'lsa, ular bilan umumiy – fanlararo – didaktik makonni shakllantirsa, sezilarli darajada kuchayadi. U o'rganilayotgan tilning strukturaviy va funksional xususiyatlari haqidagi bilimlarnigina emas, balki boshqa g'oyalarning keng doirasini ham o'z ichiga oladi. Ushbu tilda muloqot qilish jarayonida "inson omili"ni, muloqotning turli sohaları va vaziyatlarining xususiyatlarini hisobga olish kerak, ular ko'plab ijtimoiy, madaniyatlararo, psixologik, sotsial-madaniy parametrlarni o'z ichiga oladi. Madaniyatlararo muloqot parametrlarining murakkabligi va integrativ xarakteri lingvodidaktikada madaniyatlararo yo'nalish pozitsiyalarining mustahkamlanishi munosabati bilan chet tilini o'qitishning alohida maqsadini ilgari surish zaruratini oldindan belgilab berdi.[3]

Til madaniyatning asosiy vositasi sifatida ishlatiladi. Chet tillarni o'rganish va o'qitishda madaniyatlararo muloqot nima ekanligini tushunish uchun birinchi madaniyatning sof tushunchasini hisobga olish kerak. Ko'pincha talabalarga til qoidaları o'rgatiladi, lekin ular yetarli darajada muloqot qila olmaydilar. Bu masalani inobatga olgan holda, talabalarining boshidanoq o'rganilayotgan til madaniyati haqida ma'lumotga ega bo'lishi juda muhim hisoblanadi. Shuning uchun dastlab muloqot qilayotgan mamlakatning madaniyatini urf-odatlarini o'rganib chiqish kerak. Lekin inson o'z tilini, madaniyatini, urf-odatini bilmastan turib boshqa millatning madaniyatini tushuna olmaydi.

References

1. Yosh avlodga Ingliz tilini o'rgatishda madaniyatlararo muloqot masalalarining o'rni va ahamiyati. Narmurodova Gulnoza Ilhom qizi. International scientific-practical conference on the topic of "Problems and perspectives of modern technology in teaching foreign languages"
2. Ingliz tili darslarida madaniyatlararo muloqotning turli darajadagi vaziyatlarini simulyatsiya qilish. Inomidinova Dildorxon Ikramovna. Механика ва технология илий журнالی, махсус сон 2022, № 1 (1)
3. Talabalarni ingliz tilida madaniyatlararo muloqot kompetensiyasini rivojlantirishning didaktik, pedagogik, psixologik omillari. Fotimakhon Tajiboeva Жамият ва инновациялар – Общество и инновации – Society and innovations Issue – 5 № 1 (2024) / ISSN 2181-1415